

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Univerſa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalæ, 1644

Sect. 5. Refertur, & impugnatur ſententia quorundam contra Dei
immensitatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

piatur tota diffusio immanentis & eternitatis. Sed contra primò, aliud est Deum non esse formaliter id quod est: & Deum non concipi. Neque enim Deus est per nostrum conceptum. Secundò, ille conceptus essentia diuinæ est peruersus. Nam verus conceptus essentia rei cuiuslibet, est conceptus illius quo res formaliter est id quod est, & sine quo tanquam intrinsecè inexisterente res nec esse potest, nec concipi. At diffusio illa non est id quo Deus formaliter est id quod est. Alioqui Deus non est Deus hoc instanti, neque vllò præcedenti aut sequenti: quia non est in vllò instanti tota diffusio eternitatis. Deus autem non est verè Deus sine eo quo formaliter est Deus, id est, sine ratione quâ constituitur in esse Dei.

Nota tertio, quando dicimus Deum extra cælos esse in spatiis imaginariis infinitis, id ita esse intelligendum, quòd Deus verè sit in seipso, & existat substantialiter, vbi nos spatia infinita imaginamur: non autem quòd verè ibi sint spatia realia, quibus Deus coexistat & actu præsens sit. Nam, vt rectè D. August. lib. II. de ciuitate, cap. 3. in fine. *Inane est cogitare extra mundum infinita loca: sicut inane est ante initium huius mundi cogitare infinita tempora præcessisse.* Dico igitur nulla dari spatia realia ab æterno, præter diuinam immensitatem: siue independentia à Deo & improducta, quòd est alienum à fide, & contra symbolum Nicænum affirmans Deum esse factorem omnium visibilibus & inuisibilibus: siue producta & dependentia, quòd repugnat Concilio Lateran. cap. *Finiter*, asserenti Deum omnia condidisse in tempore: sed neque esse vlla spatia realia in tempore producta, præter corpora ipsa, & similia, quæ sunt spatia physica sua mole: alia verò spatia in quibus Deus & mundus sint, esse planè superflua. Si enim necessaria, maximè vt Deus & mundus in eo sint, & motus localis in eo fiat, & præsentiarum variatio. Sed contra. Nam vel ipsa spatia sunt in aliis similiter, vel non. Si primum, itur in infinitum. Si secundum: quidni Deus, & corpora, & cætera creata, æquè primò sint & ponantur in seipsis, non in alio reali & actuali spatio distincto? Rursum sicut per se ipsa formaliter sunt, & veluti ponuntur in existentia, sine alio tempore, & aliter distincto in quo recipiuntur: ita per se ipsa formaliter existere ponunt sine spatio reali distincto. Et quemadmodum fluxus durationis satis intelligitur & fit in ipsa sine tali spatio reali fluente & temporaneo: sic & motus localis, sine vllò alio spatio reali immobiliter permanente. Capacitas verò illa vt mundus sit vbi nunc est, & alia esse possunt vbi non sunt, vel malè concipitur, vel nihil aliud est quàm possibilitas, vt mundus, & alia, sint vbi nunc sunt, aut esse possint vbi actu non sunt. Sicut autem possibilitas merarum aliarum non est quid reale actu existens, sed tantum posse esse: sic nec ista. Alioquin extra Deum totæ existerent res ab æterno, quorundam res autem temporales. Neque

Deus censendus est esse in illa possibilitate extra cælos, tanquam in alio à se distincto, & actu sibi præsentè ac coexistentè. Nam possibilitas illa nihil est aliud, quàm corpora posse esse extra cælum vbi spatia imaginaria concipimus. At posse tantum esse non est esse. Sed Deus tamen est concipiendus ita nunc se habere per suam diffusionem immensam, vt vi illius immutata, & eodem modo se habentis intrinsecè, presens esset omnibus corporibus quæ extra mundum crearentur, quantumuis illa in infinitum omni ex parte multiplicarentur, vel magis ac magis in infinitum extenderentur.

Nota quartò, Patres interdum dicere, Deum nusquam esse, & non esse in loco; propter illimitationem præsentia diuinæ, intelligendo scilicet locum determinatum & finitum, quem Deo negant merito. Dicunt etiam aliqui, Deum nusquam esse, & vbi que. Nusquam, quia nullo loco circumscriptur. Vbi que, quia à nullo excluditur. Quod si queratur an Dei maximè proprium sit esse immensum, & esse vbi que, ita vt nulli creaturæ communicari possit? Respondeo, Dei proprium esse, vt sit immensus absolute necessitate: & sit vbi que necessitate omnimodà ex parte sui, posita aliunde existentia creaturarum. Vbi que itatem verò dependentem, & contingentem, creaturæ communicari posse, tum spiritibus, tum etiam corporibus, quæ etiam totaliter vbi que esse possunt spiritali modo, & indiuisibili, vt corpus Christi est in speciebus Eucharisticis. Idemque censo dicendum de immensitate. Cum autem Patres ex immensitate Filij probant eius diuinitatem: vel loquuntur de immensitate absolute necessaria: vel argumentantur, non absolute ex natura rei, quæ sumptà, sed supposito aliunde reuelato, spiritus creatos, & qui quid non est Deus, habere, vbi limitatum. Licet aliqui non repugnet immensitate dependentem & contingentem potuisse communicari creaturæ.

Deus nusquam est, & vbi que.

Immensus & vbi que, quæ modo Dei propria.

SECTIO V.

Refertur & impugnat sententia quorundam contra Dei immensitatem.

Contra id quòd diximus, Deum esse actu diffusum ultra cælos in infinitum quaquà versum, ad instar lucis à Deo creatæ, in infinitum ex parte diffusæ & immensæ, vel instar corporis infinite vndeque extensis: cum ea tamen differentia, quòd corpus illud, & lux corporea, extendere tur in infinitum vndeque per varias sui partes, quæ extensio formalis appellatur: Deus autem sua entitate indiuisibili, per sui replicationem, & per æquialitiam, non minus diffunditur, ad eum modum quo anima rationalis & indiuisibilis diffunditur per totum corpus quòd informat, & Angelus per sp-

24

August.

Non datur spatium infinitum præter Deum.

Valquez.
Moncaus.
Morat.
Granad.

D. Thom.

S. Bona-
uent.
Ricard.

Molin.
disp. ad
1. qua-
stionis 8.
Cumel.
Suarez.
Lefsius.
Gillius.
Fazolus.
Becan.

25

tium cui intimè coexistit, & Deus per totum vniuersum cui intimè præsens est, totus in toto, & totus in qualibet eius parte: Contra hoc, inquam, sentiunt Vasq. disp. 29. cap. 2. & sequentibus: Moncaus disput. 1. cap. 2. & sequentibus: Morat. disput. 3. sect. 1. & Granad. tract. 3. disp. 3. Ac primò citant in suam sententiam multos ex antiquis Theologis: sed non satis appositè plerosque, & imprimis S. Thomam qui nobiscum apertè sentit quod 8. artic. 4. in fine corp. vbi ait, propriè conuenire Deo, vt quocumque loca ponantur, etiam si ponerentur infinita, præter ista quæ sùt, oporteret, ex necessitate scilicet absoluta, adeoque sine Dei mutatione, & per id ipsum quod iam est, in omnibus esse Deum: quia nihil potest esse nisi per ipsum, & nimirum Deus qui perfectissimo modo operatur, & perfectissimo possidet effectum, eique domiatur, est vbicumque operatur, atque vbicumque operari potest. Eademque est sententia S. Bonauenturae in 1. dist. 37. in prima parte distinctionis artic. 2. quæst. 1. Ricardi ibid. artic. 10. quæst. 4. & aliorum plurium quos Aduersarij non benè citant. Tantùm enim negant Deum esse extra cælos præsentem alicui alteri rei: quia extra cælos nulla est alia res: sed non negant Deum esse in seipso extra cælos, excedereque finitum hunc mundum, cuius præsentia finita est: imò id expressè asserunt, eo quod Deus immensus est & infinitus: ideoque hunc mundum finitum excedit. Recentioribus verò nobiscum sentiunt Molin. & Cumel ad art. 1. quæst. 8. Suar. lib. 2. de attrib. cap. 2. num. 8. Gill. lib. 2. de Deo, tract. 9. cap. 2. Lefsius lib. 2. de perfect. diu. cap. 2. Arrubal. disput. 1. cap. 6. Fazolus ad quæst. 8. artic. 2. dub. 4. Becan. tractat. 1. cap. 6. quæst. 2. alique plures.

Secundò, contendunt Deum non esse extra cælos in spatiis imaginariis, quæ spatia imaginaria non sunt vera & realia, sed fictitia. Ideoq; Deus non magis potest dici esse in illis, quàm in chimæra, vel hircoceruo. Item Deus non potest dici esse in nihilo. Atqui spatium imaginarium re ipsa nihil est. Vnde inferunt non posse verè ac propriè dici Deum esse extra cælos, quia extra cælos nihil est in quo sit. Respondeo, Deum extra cælos non esse re ipsa in alio, sed esse solùm in seipso, posito quod neque Christi humanitas, neque quicquam aliud extra cælos existat. Non esse, inquam, in alio cui correspondat per se ipsam præsentiam: sed esse in seipso, id est, habere per se ipsum extensionem virtualementem, æquiualentem, sine partibus, extensioni formali rerum corporearum, & diffusionem interminatam vndeque, per quam est de se, immobiliter manens, completè potens ad respondendum per intimam præsentiam infinitis corporibus quæ possunt extra cælos creari. Quemadmodum lux infinitè diffusa extra cælos, tamen nulli alteri rei corporeæ respondet per intimam præsentiam, haberet tamen per se formalitè & in se ipsa for-

malem extensionem & diffusionem, per quam immobiliter manens, id est, situ suo intrinsicè inuariato, responderet intimè corporibus in infinitum creabilibus. Cum autem dicimus Deum esse in spatiis imaginariis extra cælos; non intelligimus illa spatia actu esse, & Deum illis sibi coexistentibus intimè respondere per præsentiam substantialem. Factum enim spatia illa non esse re ipsa, Neque enim sunt substantia ibi actu existens, neque accidens: neque negatio vel priuatio actu existens: aut capacitas vel non repugnantia, id est, possibilitas vt sint corpora extra mundum, quæ capacitas vel non repugnantia, seu possibilitas actu existat, & Deus re ipsa in illa sit. Hæc enim omnia sunt falsa. Quia extra Deum nulla est substantia infinitè diffusa, cuiusmodi esse fingitur illud spatium. Nul- lum item est tale accidens: & si esset, egeret subiecto in quo reciperetur, & à quo sustentaretur. Negationes autem vel priuationes meræ, sunt non ens: & dicere illas actu existere, est dicere non ens esse, seu non existens existere, in quo est aperta contradictio. Quod si dicitur aërem esse tenebrosum, hominem esse cæcum, & similia: sensus est, lumen non esse in aëre, potentiam videndi non esse in oculo, seu verè de illo negari. Similiterque negatio vel priuatio corporum extra cælos creabilium, non est aliquid esse actu extra cælos: sed est dumtaxat, corpora non esse actu extra cælos. Capacitas quoque, seu potius non repugnantia, & potentia pura vt corpora sint extra cælos, non est aliquid extra cælos existens, sed tantùm quòd corpora extra cælos esse possint; quamuis actu non sint. Pura autem potentia existendi, non est existens, sed est tantùm posse existere.

Cum itaque dicimus Deum esse extra cælos, nihil tale intelligimus esse in quo Deus sit: sed tantùm volumus Deum extra cælos habere, per se ipsum formalitè situ intrinsicè, & diffusionem suæ substantiæ interminatam, æquiualentem illi quæ in concipi- mus habere spatia illa imaginaria, sine quibus non possumus concipere & explicare illam Dei diffusionem; & qualem haberet lumen immensum, aut corpus vndeque interminatum, si talia Deo crearetur. Sicuti Deus per infinitam duratorem; & continuam præsentiam in esse, sine principio & fine, habet virtualementem, id est, sine vsetate partium, diffusionem illimitatam, æquiualentem tempori & motui infinito ab vtraque parte, & per quam sicut re ipsa coexistit omni tempori realitè existenti: ita per eandem sine vlla eius variatione intrinsecâ, est completè potens coexistere tempori longiori in finitum antè & post, si tale tempus magis ac maius in infinitum existeret.

Tertiò, contendunt Aduersarij non posse verè dici Deum existere extra cælos, sicut id posset dici de corpore extra cælos creato. Quia, inquam, corpus, ratione suæ quantitatis, suapte naturæ interuallum in se habet atque distantiam, ac pròinde situm & aptitu-

Spatia ima-
ginaria non
sunt realia.

26
Quo sensu
Deus dica-
tur existere
extra cæ-
los?

in eum et superficie & loco ambiente, quem replere potest, contineatur: illique aduerbia loci, ubi, ibi, alicubi, extra, vel intra cœlos esse, verè & propriè conueniant. Ex quo etiam fit ut extra cœlum, vel etiam in vacuo, localiter moueri possit. At Deus, & aliæ substantiæ spirituales, sunt indiuisibiles & expertes quantitatis. Ideoque ratione suæ substantiæ non possunt dici hęc, aut alibi, aut extra cœlum esse, sicut corpus. Quod confirmant, primò, quia omnis distantia localis fundatur in quantitate, & in eo quòd inter illud quantum, & aliud, eodem vtriusque situ retento, aliquod corpus interceptiatur aut possit intercepti. Secundò, ut addit Marat. disput. 3. sect. 4. Deus qui formaliter est indiuisibilis, ac proinde formalis extēfionis incapax, ideo est realiter in actu secundo virtute extensus & diffusus, quia realiter & in actu secundo est totus in aliquo corpore extenso formaliter, & totus in qualibet eius parte. Ergo ubi nullum est tale corpus actu, Deus ibi virtualiter extensus & diffusus esse non potest. Antecedens probat, quia nullus materialium conceptus & dixit Deum esse virtualiter extensum, nisi quia vidit aliquod corpus formaliter extensum, in quo toto & singulis eius partibus Deum esse cogitauit. Tertiò, inquit idem Author, ex opposito sequeretur ipsam diuinam immensitatem esse formaliter verum, reale, atque ad reale spatium: Deumque per hanc immensitatem suam, verum ac reale intra se, suamque substantiam, spatium actu facere. At hoc est absurdum & falsum: quia de essentia veri formaliter spatij est, ut sit extensio partium extra partes, situ ad inuicem, locoque distantes. Quòd fit ut substantia, quæ spatium intra se facit, aut facere potest, debeat necessariò consistere partibus, & proinde esse corporea. Item, sicut ad essentiam spatij in genere, spectat extensio in genere: ita ad essentiam veri formalis spatij, spectat vera & formalis extensio. Vera autem & formalis extensio nulla esse potest nisi partium extra partes. Quartò: Deus nulla re alia præter ipsum durans, non est per suam æternitatem verè realiter, & in actu secundo, virtute extensus & diffusus. Ergo, nec per immensitatem suam, nulla re præter ipsum existente. Consequentia patet, quia tam immensitas, quam æternitas, est tota simul & indiuisibilis. Antecedens probatur, quia cum æternitas sit tota simul; & per eam Deus, nulla re præter ipsum durans, esset in actu secundo virtute extensus; haberet hanc suam virtutem extensionem totam simul. Ergo æternitas esset spatium permanens, & totum simul existens in actu secundo: nam spatium, quod per se solum totum simul existit, est spatium permanens. Ergo æternitas esset ipsa immensitas, quam nos volumus esse spatium reale permanens. Addi denique potest spiritus non esse in loco nisi per operationem. Ergo non sunt ubi non operantur. At Deus nihil operatur extra cœlos: ergo extra cœlos non est. Ad hæc Respondeo primò, non esse consen-

taneum modo loquendi Scripturæ, & sanctorum Patrum, asserere quòd non possit verè dici Deum existere extra cœlos cum Scripturæ & Patres, partim formaliter, partim æquiualentè, hoc asserant locis supra citatis. Nam 3. Reg. 8. vers. 27. dicitur Deus non capi cœlis, sicut non capiebatur templo Salomonis: *Si cœlum & cœli velarum te capere non possunt, quantum magis domus hæc quam adificauit*. Atqui tēplum Salomonis ideo capere Deum nõ poterat, quia Deus erat extra illud existēs & diffusus per totum vniuersum: Ergo, neque cœli Deum capere possunt ideo quia existit extra cœlos in immensum diffusus. Similiter illud Iob. 22. *An non cogitas quia excelsior cœlo sit, & supra stellarum verticem sublimetur?* literaliter & propriè, ut debet, intellectum, significat Deum supra cœlos, & supra verticem stellarum existere, esseque illi situ superiorem. Patres verò sect. 1. citati nu. 14. expressius & in terminis id affirmant, cum aiunt, Deum extrinsecus fundi supra omnem magnitudinem, ut loquitur Dionys. *Esse extra vniuersum, adeoque extra cœlos existere, ut ait Nazianz. Esse superiorem omni cœlo & mensura, omnique circumscriptione, & mensurali magnitudine superiorem, adeoque cœlis ipsis, ut dixit Cyrill. Alexand. Non esse solum in tam exiguo spatio in quo mundus, sed excedere mundum vndequeque, sicut mare immensum excederet spongiam intra ipsum positam, ut ait August. Quibus omnibus nihil clarius & expressius dici potest, ad affirmandum Deum extra cœlos existere, esseque extra illos actu diffusum, ut intendimus.*

Respondeo secundò, tam posse dici de Deo quòd extra cœlos sit, vel de Angelo extra illos creato aut constituto, quàm de corpore: nullamque esse rationem differentie allatam ab Adversariis, inter corpus & spiritum. Nam Deus, & alij spiritus, suâ substantiâ spiritali tam sunt apti esse extra cœlos, quàm corpora suâ substantiâ materiali & extensa: Quæmadmodum non minus sunt intra cœlos, suâ substantiâ intra illos existente; quàm corpora intra eosdem cœlos existentia. Neque verò sunt intra cœlos per se primò & formaliter, eo quòd corpora aliqua sunt intra cœlos, aut quia respondent huiusmodi corporibus intimè & penetratiuè. Nam possent esse illa corpora intra cœlos, Angelis non existentibus intra cœlos. Possent etiam esse Angeli præsentès intimè illis corporibus, & tamen non esse intra cœlos: quia corpora illa cum Angelis possent esse extra cœlos. Possent denique esse intra cœlos non existentibus illis corporibus, quibus respondent intimè: ut in eo casu, quo Deus, Angelo manente immoto, destrueret omnia corpora intra cœlos existentia. Neque enim minus esset adhuc intra cœlos, quàm antea, quia eius substantia esset æquè cœlorum ambitu inclusæ. Quod signum manifestum est, Angelos non esse primò & formaliter intra cœlos, per corpora quibus sunt intimè præsentès: sed

Scripturæ & Patres dicunt Deum esse extra cœlos.

29.
Tam verè dici potest Deum esse extra cœlos, quàm corpus, si extra ipsos poneretur.

Angeli non sunt intra cœlos formaliter per corpora quibus intimè respondent, sed per se ipsos.

solum eo quod ipsorum substantia existit actu intra cœlorum ambitum, æquæ ac ipsa corpora. Nec potest vlla reddi ratio, cur spiritus non sint formaliter per se intra cœlos, eo ipso quod eorum substantia intra cœlorum ambitum sit, remotis corporibus quibus intimè respondeant, & remotis quibuscunque aliis, præter ipsos Angelos & cœlos: sicut corpora sunt per se formaliter intra cœlos, eo solo quod ipsorum substantia cœlorum ambitu continetur, semotis quibuscunque spiritibus, & aliis quibuscunque, præter ipsa & cœlos. Si autem spiritus sint per se formaliter intra cœlos, & essent sine corporibus, possunt pariter esse extra cœlos sine illis. Atque ita nulla est ratio asserendi, Deum non esse nunc extra cœlos, propterea quod nullum est ibi corpus, cui intimè præsens sit.

30

Spiritus
habent for-
maliter per
seipso ex-
tensionem
virtualem.

Respondet tertiò, sicut corpora habent formaliter seipso spatium formaliter extensum per varietatem partium suarum, quæ existunt aliæ extrinsecas: sic Deum, & alias substantias spirituales, quamvis formaliter indivisibiles, habere per suam substantiam diffusionem, & replicationem, spatium, id est, extensionem virtuales, hoc est, carentem partium varietate, æquivalentem tamen spatio & extensioni formali corporum, & per quam apta sunt formaliter illi ad æquæ respondere. Neque enim illam aptitudinem & sufficientiam accipiunt à corpore. Quare secundum illam extensionem sunt capaces distantia & situs intrinseci, aptæque ut superficie ambiente, quam replere possunt, contineatur, tam sola, quam iuncta corporibus quibus intimè respondeant. Sic enim anima rationalis, quando est corpori unita, habet per replicationem suam extensam extensionem virtuales, æquivalentem formali extensioni corporis: & secundum illam ambitur superficie externâ, quam replet, æquæ ac corpus: & manens immota corpore destructo, æquæ illam replet suâ virtuali extensione remanente cum eodem situ intrinseco. Possit autem remanere manifestum est: cum realiter distinguatur à corpore, & nulla sit essentialis dependentia vel connexio inter illam virtuales extensionem animæ, & extensionem formalem corporis: non magis quam inter entitatem utriusque. Idque clarius appareat, si loquamur de Angelo existente intra aliquod corpus, quod supponamus à Deo constructi, Angelo manente immoto. Vel de corpore Christi modo spiritali existente indivisibiliter sub speciebus Eucharisticis, quibus destructis posset de potentia absoluta conservari: imò quod desinat illis destructis, non est ex natura rei, sed ex diuina ordinatione. Denique hypothesis diuina unita animæ vel Angelo, esse ex necessitate illi intimè præsens, cum aliter illi uniti non possit: maneretque præsens, quamvis destruerentur omnia corpora, vel nihil aliud esset præter Deum, & spiritum ipsi unitum.

Per eundem modo Adversariorum argumento sufficienter responsum est, ostensumque cui-

denter falsum ab illo supponi. Ad cuius primam confirmationem dico gratis & falso assumi, quod omnis distantia localis, id est, generaliter situalis, de qua hic sermo est, fundatur in quantitate: Potius enim consistit in situ intrinseco cuiusque rei, siue corporeæ, siue spiritalis, comparato cum situ rei alterius non sibi intimè vel immediatè præsens. Sicut ex opposito, indistantia consistit in situ utriusque rei intimè vel immediatè præsentis alteri. Quo pacto Deus est indistans à spiritibus creatis, & ab anima rationali, non minus quam à corporibus, eo ipso quod æquæ illis in omni inexisterit, sicut de facto rebus omnibus in unum est, iuxta illud Actor. 17. v. 27.

Quamvis non longe sit ab unoquoque nostrum. In ipso enim vivimus, & movemur, & sumus. Et hæc indistantia quam Deus habet respectu Angeli, non magis penderet à corpore: quam indistantia Dei à corporibus, penderet ab Angelis. Utraque enim est mera denominatio, sumpta, prior quidem ab intima coexistentia Dei cum Angelo: posterior verò, ab intima coexistentia Dei in corpore cui intimè existit. Quare æquæ esset Deus indistans ab Angelo, quamvis non esset corpus: sicut esset æquæ indistans à corpore, quamvis non esset Angelus. Porro si spiritus possunt per se verè & immediatè fundare indistantiam, ut iam ostensum est: possunt etiam per se verè & immediatè fundare distantiam. Quia par est ratio distantia & indistantia. Ut enim eo ipso quod sunt simul intimè vel immediatè alij aliis præsentibus, sunt indistantes: ita eo solo quod sunt remoti, id est, quod existunt neque intimè neque immediatè præsentibus sibi inuicem, sunt distantes. V.g. Angeli existentes in cœlo empyreo, & Dæmones inferis alligati, eo solo distant ab inuicem, quod existunt non sibi intimè, neque immediatè præsentibus. Et destructis omnibus corporibus, dummodo ipsi manerent immoti, æquæ distarent: quia eundem situm intrinsecum retinerent. Inter quem utriusque situm, licet re ipsa nullum corpus tunc interciperetur, posset tamen utroque immoto intercipi: quod sufficit ad denominationem distantia: & de facto interciperetur, si Deus iterum machinam mundi corpoream restitueret, Angelis immotis manentibus. Diceret autem quod in eo casu non possent Angeli, ne de potentia quidem absoluta, manere immoti, absurdum est: cum situs ille intrinsecus Angelorum distinguatur realiter ab omnibus corporibus, neque ab illis pendeat essentialiter in illo genere, causæ, ut manifestum est. Quare potest sine corporibus conservari: adeoque possent Angeli retinere eundem situm intrinsecum.

Ad secundam confirmationem, nego antecedens. Deus enim non est extensus virtualiter, & diffusus, per hoc quod est re ipsa totus in aliquo corpore, & totus in qualibet eius parte: sed per interminatam replicationem suæ substantia, æquivalentem infinitæ extensioni formali corporum, h. pareretur per

Non om-
nis distantia
fundatur
in quantitate.

Spiritus di-
stant vel
indistant per
seipso, su-
umque situm
intrinsecum.

33

Deus est
diffusus
virtualiter
per seipso.

quam est aptus, & completè potens ex parte sua, respondere intimè infinitis corporibus creabilibus, siue illis actu respondeat, siue non; hoc est, siue sint actu corpora, siue non sint: Quemadmodum per aternitatem, id est, durationem suam intrinsecam interminatam, est completè potens respondere infinitis temporibus, & entibus successiue existentibus aliis post alia, siue illis actu respondeat, siue non. Ad probationem antecedentis dico, omnes qui benè concipiunt Dei immensitatem, ita illam concipere: sicut omnes qui benè concipiunt Dei durationem aternam, intelligunt Deum durare formaliter per continuam, id est, nunquam interruptam permanentiam in esse, carentem principio & fine: per quam est completè potens respondere intimè existentia quorumcunque creaturarum successiue existentium, atque etiam antè & post in infinitum creabilium. Est, inquam, de se completè potens respondere illis, siue actu respondeat, siue non, defectu solo existentia creaturarum quibus respondeat.

33
Lectio lib. 2. de perfect. diuina cap. 2. Immensitas diuina est spatium spirituale & virtuale.

Ad tertiam confirmationem, concedo antecedens cum Lessio supra citato, intellectum de spatio spirituali & virtuali, id est, sine partium varietate: eodem enim modo immensitas diuina est spatium, quo est extensa. De essentia verò talis spatij non est habere partes extra partes: sed habere entitatem indiuisibilem, quæ per sui replicationem æquiualeat extensioni formali corporum habenti partes extra partes: & per quam vel illi respondeat, vel sit apta respondere. Nego autem spatium illud spirituale esse formale. Quia non est extensio formalis, sed virtualis, id est, æquiualeans formali: & habens per replicationem simplicis entitatis, id quod habet formalis extensio per multitudinem partium aliarum extralias.

34
Deus æquè durebat intrinsecè ante mundi creationem.

Ad quartam, nego antecedens. Deus enim non minùs durabat intrinsecè ante mundi creationem, quàm nunc duret coexistendo rebus creatis. Et sic nunc, ut fatentur Aduersarij, habet extensionem virtualem, per quam respondet rebus omnibus successiue existentibus: sic antè habebat extensionem virtualem intrinsecam, per quam erat completè potens respondere creaturis quæ antè & antè in infinitum creari poterunt. Quod ut manifestè appareat, quero ab Aduersarij an anima, quæ hodie creatur, vel Angelus qui fuit initio mundi productus, potuerit ea præcisè duratione intrinseca quam habet, respondere creaturis, si quæ ante mundi creationem extitissent? Manifestum est non potuisse. Quia coexistere alteri, supponit existere: at non existebat anima vel Angelus, antèquam acciperet existentiam. Ergo si Deus fuit ex se completè potens, & in actu primo perfectò, ad illis coexistendum: ideo est quia eius duratio, & extensio virtualis existentia, non cepit cum mundi creatione, ut duratio Angeli, sed infinite antè præexistit. Ex quò sequitur, Deum extitisse longè antè mundi creationem, ut Scriptura sapius

verbis disertis affirmat. Existere autem longè antè aliquid aliud sine interruptione, non potest esse, nec concipi sine aliqua extensione, virtuali saltem, durationis seu permanentia in existendo. Item quòd Angelus creatus initio mundi plus durauerit, quàm anima quæ hodie creatur, euidenter est. Plus autem durauit formaliter & per se, non quia mundus simul durauit, sed quia vtriusque creatio non fuit simul facta: atque inter vtriusque, eodem modo quo facta est, tantum potuit intercipi temporis, quantum re ipsa mundus durauit. Illudque verum esset, quamuis mundus corporalis non extitisset, neque durasset. Vbi autem est plus seu maius, & minus, est aliqua quantitas saltem virtualis: ergo duratio Angeli, quæ præcisè comparata cum anima hodie creatæ duratione, est illa maior, debet esse virtualiter extensa, & esset æquè extensa, quamuis non esset mundus corporeus, neque eius duratio. Sic ergo aternitas, seu duratio Dei, fuit extensa virtualiter antequam mundus crearetur.

Ad probationem antecedentis Respondeo, aternitatem definiti totam simul & perfectam possessionem vitæ interminabilis: quia Deus ratione suæ aternitatis perfectæ non possidet vitam per partes, neque per actum vitæ successiue, ut explicabimus disputatione sequenti. Non autem dicitur tota simul, quia non sit extensa virtualiter & æquiualeenter. Alioquin non posset respondere creaturis temporaneè existentibus. Differt autem ab attributo immensitatis: Quia aternitas est duratio perpetua, æquiualeans spatio finiti, vel infinitæ successioni temporaneæ rerum diuersarum: Immensitas verò est extensio formalis, æquiualeans extensioni formali situm in innitorum, quos habere possunt res intra mundum, vel extra, creabiles.

Ad vltimum, nego assertum. Angeli enim sunt per seipsos formaliter in loco in quo sunt, id est, per suam entitatem, quæ tali loco, vel spatio reali respondent: non autem per operationem. Nam potius ut operentur, prærequiritur, velut conditio, ut sint præsentès & propinqui sufficienter. Neque enim possunt operari in quantumlibet distans. Ideoque in Scriptura dicuntur egere motu locali & accessu ad ea, circa quæ volunt operari: Daniel. 10. vers. 14. Zachar. 2. v. 3. Tob. 8. vers. 3. Matth. 4. vers. 11. Luc. 11. vers. 24. & seorsim, aliisque locis. Neque est necesse, aut verisimile, quòd Angeli operentur semper aliquid circa cælum Empyreum, quandiu in illo sunt: aut quando de cælo in terram descendunt, operentur aliquid in omnia corpora intermedia per quæ transeunt. Denique anima rationalis, quandiu est vnita corpori, est illi præsentès necessariò, & esset, quamuis circa illud nihil operaretur, Deo non concurrente ad operationem, conseruata tamen vnione. Sic hypostasis Verbi est præsentès intimè Christi humanitati, quamuis circa eam non operetur, quia non operatur extra. Idemque dico de corpore, sanguine,

35
Aeternitas est virtus & æquiualeenter extensa.

36
Angeli sunt in loco per se ipsos formaliter.

anima, & hypostasi Christi, respectu specierum Eucharisticarum, circa quas Christus vel non operatur, vel non est necesse ut operetur: & tamen in illis existit modo spirituali & inuisibiliter, quamdiu ipsa manent incorrupta.

SECTIO VI.

Refutantur ea quae respondent Aduersarij argumentis contra illos propositis.

37

EX dictis haecenus satis patet improbabilitas oppositae sententiae. Melius tamen apparebit examinando, quatenus parum verisimiliter, aut non coherenter respondeant Cuius auctores argumentis contra ipsos allatis.

Ac primò, ad Scripturæ loca quibus asseritur Deum esse excellentiorem cælo, & supra verticem stellarum sublimari, & non capi cælorum ambitu, respondet Monæus disp. I. cap. 6. his aliisque locis tantum significari Deum non includi sed definiti mundo, sed suam virtute & immensitate posse ultra, etiam in infinitum, se extendere, creatis tamen nouis rebus & spatiis: qua in re superat quicquid creatura est. Eodemque sensu ait intelligendos esse sanctos Patres à nobis citatos. Addit secundo paulò post, pleraque ex illis testimoniis metaphoram continere: iisque tantum significari singularem eminentiam perfectionis diuinæ, & infinitam vim eius potentiae.

38.

Scriptura docet verè & propriè Deum extra cælos esse.

Sed contra primam expositionem dico primò, metaphoras in Scripturæ explicatione non esse admittendas, nisi cogente necessitate, quæ nulla est negandi Deum esse extra cælos diffusum, virtualiter, modo à nobis explicato. Secundo, loca Scripturæ supra citata, ad litteram, & propriè, ut debent quoad veri potest, intellecta, non obscure significare Deum supra cælos & extra mundum existere: neque magis capi seu concludi cælorum ambitu, quam caperetur templo Salomonis, ultra quod sine dubio, & ex consensu Aduersariorum, diffundebatur per totum vniuersum. Tertio, si Deus non definitur mundo, sed sua virtute & immensitate potest ultra, etiam in infinitum se extendere creatis nouis rebus & spatiis, ut factum Monæus: vel potest se extendere acquirendo de nouo ex parte sui diffusionem & extensionem virtualem, quæ possit illis correspondere. Et hoc non fieret sine imperfectione, & sine mutatione situs intrinseci ex parte Dei, per augmentam intrinsecum suæ extensionis & situs intrinseci, quod est impossibile. Vel habet iam quicquid ex parte sua requiritur ut respondeat intimè rebus & spatiis realibus si creentur. Et hoc est quod intendimus: Deum scilicet ex necessitate & perfectione suæ immensitatis, & de facto se habere, ut ipse situatur planè immutatus intrinsecè, responde-

re possit intimè quibuscunque spatiis corporalibus creabilibus. Item si creentur quaedam spatia corporalia extra mundum, Angelus qui est intra mundum, & cuius extensio virtualis est limitata, non responderet illis corporalibus spatiis extra mundum positus, sine variatione sui situs intrinseci, vel per maiorem extensionem, vel per translationem ex vno in aliud: neque per suam extensionem virtualem limitatam & finitam, esset completè potens, ex parte sui, respondere simul corporibus infinitis, ita ut, ad respondendum actu deesset solum corporum existentia. Ergo à contrario, ut Deus, sine sui situs mutatione sit completè potens adesse intimè quibuslibet corporibus extra cælos creabilibus in infinitum, debet habere actu diffusionem, seu extensionem virtualem, illimitatam, qualem haberet si actu illis responderet.

Contra secundam expositionem dico quarto, Angeli sunt perfectiores cælis: & tamen nunquam Scriptura de illis, ut de Deo, asserit esse cælis excellentiores, & supra stellarum verticem sublimari. Non posse capi cælorum ambitu: ergo, aliud Scriptura intelligit per hunc loquendi modum, quam Deum esse perfectiorem cælis. Item Scriptura locis citatis affirmat Deum actu & re ipsa cælis excellentiorem, & supra stellarum verticem sublimari, ac cælorum & vniuersi totius ambitu non capi. Ergo asserit Deum esse actu extra totum vniuersum: & non tantum posse extra illud esse vel operari, futurumque re ipsa, si aliquod corpus ibi crearet: quemadmodum Angelus quoque in eo casu cælis superior esse posset, mouendo se ad corpus illud extra cælos positum, ut fatentur Aduersarij. Denique si Deus crearet aliquod corpus extra cælos, corpus illud esset verè extra cælos. Et si Angelus ad illud se moueret, illudque intinè occuparet; esset pariter extra cælos, a què ac corpus cui intimè responderet. Et similiter Deus illud implens suam præsentiam substantialiter verè diceretur esse extra cælos, ut fatentur Aduersarij. Atqui Deus nunc habet actu diffusionem, seu extensionem intrinsecam, quam tunc haberet: ergo, nunc est actu extra cælos, a què ac esset in casu posito. Neque nisi in eo casu esset formaliter extra cælos, per corpus, sed per diffusionem & extensionem virtualem suam substantiæ, per quam corpori illi responderet intimè. Confirmatur, quia Deus ex necessitate & perfectione suæ immensitatis habet nunc extensionem & situm æquivalentem illi situi intrinsecò, quem haberet tale corpus: & illi quem tunc acquireret Angelus per motum localem ad illud corpus. Atqui corpus illud esset extra cælos per talem situm intrinsecum: & Angelus esset extra cælos formaliter per illum situm quem acquireret, & non per corpus: ergo Deus nunc est re ipsa extra cælos, quia nunc habet id omne per quod formaliter intrinsecè esset extra cælos in casu prædicto. Eodem autem est in eo casu tam fore extra cælos Deum ac Angelum intimè

39.

Deus habet nunc eandem diffusionem intrinsecam extra cælos, quam haberet si corpora extra ipsos existissent.